

*Приложение № 2 към Насоки за прилагане на
Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания*

„Контролен лист за проверка на потенциално нарушение на Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания“

При извършването на действие и/или подготовката на документите, касаещи различните етапи на изпълнение на 8-те фонда в режим на споделено управление, съгласно Общия регламент, от страна на отговорните институции на национално ниво е необходимо да се направи проверка за потенциално нарушение на основните права по Конвенцията.

В помощ на процеса по проверка на действията и документите за съответствие с основните права от Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания в Таблица 1 по-долу са посочени примерни неизчерпателни въпроси, които могат да бъдат зададени в хода на оценката при следната последователност:

ФАЗА I - Проверява се има ли засегнато основно право:

- Право на жените с увреждания (чл. 6);
- Право на децата с увреждания (чл.7);
- Повишаване на общественото съзнание (чл.8);
- Независим живот и включване в общността (чл. 19);
- Лична мобилност (чл.20);
- Уважение към дома и семейството (чл. 23);
- Образование (чл.24);
- Здравеопазване (чл.25);
- Абилитация и рехабилитация (чл.26);
- Работа и заетост (чл.27);
- Подходящ жизнен стандарт и социална закрила (чл.28);
- Участие в политическия и обществения живот (чл.29);
- Участие в културния живот, почивка, свободно време и спорт (чл.30);
- Статистика и събиране на данни (чл.31);
- Международно сътрудничество (чл.32).
-

ФАЗА II - Проверя се дали има засегнато основно право по Конвенцията, което едновременно представлява и абсолютно/неотменимо право:

- Равенство и забрана на дискриминация (чл.5);
- Достъпност (чл.9);
- Право на живот (чл. 10);
- Равнопоставеност пред закона (чл. 12);
- Достъп до правосъдие (чл. 13);
- Защита срещу изтезания или жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание (чл. 15);
- Защита срещу експлоатация, насилие и тормоз (чл. 16);
- Защита на целостта и ненакърнимостта на личността (чл.17);
- Свобода на изразяване и на мнение, свобода на достъпа до информация (чл. 21);
- Зачитане на личната неприкосновеност (чл. 22).

- **ВАЖНО!** - Ако се стигне до заключението, че предвиджаното действие/мярка/документ ограничава абсолютно право, то действието/мярката/документът трябва да бъде отхвърлено още на този етап, тъй като абсолютните права не могат да бъдат ограничавани, и не е необходим допълнителен анализ на ФАЗА III.

В случай, че действието/мярката/документът е коригиран след отхвърлянето, нова проверка на коригираното действие/мярка/документ за потенциално нарушение на основните права по Конвенцията следва да бъде инициирана, стартирайки от ФАЗА I.

Всеки установен случай на неспазване на Конвенцията, в резултат на проверката, извършена на ФАЗИ I и II, заедно с информация за предприетите мерки за неговото коригиране, трябва да бъде докладван на Комитета за наблюдение в съответствие с процедурата, разписана в Процедурния наръчник на съответната програма и раздел V. от настоящите Насоки за прилагане на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания.

Проверката на съответно право е и в съответствие с Национална нормативна уредба:

Право	Национална нормативна уредба (основни нормативни актове)
Равенство и забрана на дискриминация (Член 5)	Закон за защита от дискриминация
Право на жените с увреждания (чл. 6)	Закон за хората с увреждания Закон за защита от домашното насилие Закон за равнопоставеност на жените и мъжете Закон за защита от дискриминация
Право на децата с увреждания (чл.7)	Закон за хората с увреждания Закон за закрила на детето
Повишаване на общественото съзнание (Член 8)	Закон за хората с увреждания
Достъпност (Член 9)	Закон за хората с увреждания Закон за устройство на територията НАРЕДБА № РД-02-20-2 от 26.01.2021 г. за определяне на изискванията за достъпност и универсален дизайн на елементите на достъпната среда в урбанизираната територия и на сградите и съоръженията, издадена от министъра на регионалното развитие и благоустройството Закон за пътищата Закон за движението по пътищата Закон за автомобилните превози Закон за железопътния транспорт Кодекс на търговското корабоплаване Закон за морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанища на Република България Постановление № 295 от декември 2011 г. на Министерски съвет за определяне на групите пътници, ползващи право на

	<p>безплатни и с намалени цени пътувания при превози с железопътен транспорт Наредба № 2 от 15 март 2002 г. за условията и реда за утвърждаване на транспортни схеми и за осъществяване на обществени превози на пътници с автобуси Наредба № 33 от 3 ноември 1999 г. за обществен превоз на пътници и товари на територията на Република България Наредба № Н-32 от 16 декември 2011 г. за периодичните прегледи за проверка на техническата изправност на пътните превозни средства Наредба № 43 за железопътен превоз на пътници, багажи и колетни пратки Наредба № 20 от 8 септември 2011 г. относно правилата за безопасност и стандартите за пътническите кораби Наредба № 22 от 22.12.2008 г. за техническите изисквания към корабите, плаващи по вътрешните водни пътища Др. актове за прилагане на европейските регламенти за осигуряването на достъпност на различните видове транспорт и транспортни услуги Закон за електронните съобщения Закон за пощенските услуги</p>
Право на живот (чл. 10);	Конституция на Република България
Равнопоставеност пред закона (Член 12)	Конституция на Република България
Достъп до правосъдие (Член 13)	Закон за хората с увреждания
<p>Защита срещу изтезания или жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание (Член 15) Защита срещу експлоатация, насилие и тормоз (Член 16) Защита на целостта и ненакърнимостта на личността (Член 17) Зачитане на личната неприкосновеност (Член 22)</p>	<p>Конституция на Република България Закон за хората с увреждания Закон за защита от домашното насилие</p>
<p>Независим живот и включване в общността (Член 19) Лична мобилност (Член 20) Свобода на изразяване и на мнение, свобода на достъпа до информация (Член 21)</p>	<p>Закон за хората с увреждания Закон за лична помощ Закон за българския жестов език Закон за социално подпомагане Закон за социалните услуги Закон за семейните помощи за деца Закон за закрила на детето</p>
Уважение към дома и семейството (Член 23)	<p>Семеен кодекс Закон за хората с увреждания</p>
Образование (Член 24)	<p>Закон за хората с увреждания Закон за училищното и предучилищното образование и обучение</p>

	Закон за висшето образование Закон за българския жестов език
Здравеопазване (Член 25)	Закон за здравето Закон за хората с увреждания Закон за здравното осигуряване Закон за лечебните заведения Закон за медицинските изделия
Абилитация и рехабилитация (Член 26)	Закон за здравето Закон за хората с увреждания Закон за социалните услуги
Работа и заетост (Член 27)	Закон за хората с увреждания Кодекс на труда Закон за държавния служител Закон за насърчаване на заетостта Закон за предприятията на социалната и солидарна икономика Закон за корпоративното подоходно облагане Данъчно-осигурителен процесуален кодекс Закон за данъците върху доходите на физическите лица
Подходящ жизнен стандарт и социална закрила (Член 28)	Закон за хората с увреждания Закон за социално подпомагане Закон за личната помощ Закон за социалните услуги Закон за семейните помощи за деца Закон за закрила на детето Кодекс за социално осигуряване Закон за държавните такси Закон за местни данъци и такси Закон за общинската собственост
Участие в политическия и обществен живот (Член 29)	Изборен кодекс Закон за хората с увреждания Закон за българския жестов език
Участие в културния живот, почивка, свободно време и спорт (Член 30)	Закон за физическото възпитание и спорта Закон за закрила и развитие на културата Закон за хората с увреждания
Статистика и събиране на данни (Член 31)	Закон за хората с увреждания Закон за статистиката
Международно сътрудничество (Член 32)	Закон за хората с увреждания

ФАЗА III - Проверява се по какъв начин предвиденото действие/документ въздейства върху основните права:

- **Вариант 1 - Предвиденото действие/мярка/документ има едновременно благоприятно и отрицателно въздействие върху основните права** - ако анализът показва, че предвиденото действие/мярка/документ няма да има съществено въздействие върху основните права или ще има само положително въздействие върху тях, не е необходим допълнителен анализ.
- **Вариант 2 - Предвиденото действие/мярка/документ има отрицателно въздействие върху основното право** - ако анализът показва, че предвиденото

действие/мярка/документ ще окажат отрицателно въздействие или ще ограничат основното право, е нужна допълнителна проверка, както следва:

- ❖ проверява се дали ограничаването на основното право или отрицателното въздействие върху него е допустимо съгласно приложимото законодателство;
- ❖ проверява се дали ограничаването/отрицателното въздействие върху основното право е оправдано, ако:
 - отговаря действително на цел от общ интерес на Съюза или на необходимост от защита на правата и свободите на други лица (тази стъпка трябва да установи конкретната цел от общ интерес или от защита на правата и свободите на други лица).
 - е необходимо за постигането на конкретната национална цел (тази стъпка следва да проучи дали мярката е подходяща и ефективна за постигането на преследваната цел, без да надхвърля необходимото за нейното постигане. Проверява се дали има друга, също толкова ефективна, но по-малко ограничителна мярка, която може да се приложи, и ако не може да се приложи такава мярка, следва да се обоснове защо не приложима).
 - е пропорционално на желаната цел.
 - се зачита основното съдържание на засегнатото/те основно/и право/а.

В случай, че отговорът на всички гореизброени твърдения е положителен, то ограничението на засегнатото основно право може да се счита за законово обосновано и действието/документът могат да се приложат.

В случай, че отговорът на някое от гореизброените твърдения е отрицателен, тогава предлаганото действие/мярка/документ следва да бъде отхвърлен/о и върнат/о за корекция и да бъде извършена нова проверка за потенциално нарушение на Конвенцията на ООН, стартирайки от ФАЗА I.

Всеки установен случай на неспазване на Конвенцията, в резултат на проверката, извършена в ФАЗА III, заедно с информация за предприетите мерки за неговото коригиране трябва да бъде докладван на Комитета за наблюдение в съответствие със процедурата, разписана в Процедурния наръчник на съответната програма, както и в раздел V. от настоящите Насоки за прилагане на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания.

Таблица 1

Примерни въпроси, в помощ на процеса по проверка на действията и документите за съответствие с основните права от Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания

Въздействие върху основните права	Основни/контролни въпроси
Общи положения	— Кои основни права са засегнати? — Въпросните права абсолютни ли са? — Има ли действието едновременно благоприятно и отрицателно въздействие в зависимост от разглежданите основни права?

Повишаване на общественото съзнание	- Има ли действието благоприятно въздействие за повишаване на общественото съзнание (например за борба със стереотипите, предразсъдъците и вредните практики по отношение на хората с увреждания, във всички сфери на живота, включително за способностите и приноса им)?
Достъпност Лична мобилност	— Засяга ли правото на достъпност? Действието допринася ли за осигуряването на достъп до физическата, социалната, икономическата и културната среда, до здравеопазване и образование, до информация и комуникации, с оглед възможността на хората с увреждания да се възползват пълноценно от всички свои основни права? Ако да, опишете по какъв начин? Действието включва ли предоставянето на разумни улеснения за хората с увреждания? Създава ли условия за укрепване и разширяване на цялостната система от услуги и програми по-специално в сферите на здравеопазването, заетостта, образованието и социалните услуги? Ако да, опишете по какъв начин?
Независим живот и включване в общността	— Действието гарантира ли зачитане на правото на независим живот, включително на свободата на личен избор, и включване в общността? Осигурява ли възможност за активно участие в процеса на вземане на решения? Ако да, опишете по какъв начин?
Образование	— Засяга ли правото на образование? Ако да, опишете как влияе /положително или отрицателно/.
Здравеопазване Абилитация и рехабилитация	— Засяга ли правото на здравеопазване? Ако да, опишете как влияе /положително или отрицателно/.
Работа и заетост	— Засяга ли правото на работа и заетост, в т.ч. защита на правото на хората с увреждания на справедливи и благоприятни условия на труд, включително равни възможности и равно заплащане при равна стойност на положения труд, безопасни и здравословни условия на труд? Ако да, опишете как влияе /положително или отрицателно/.
Подходящ жизнен стандарт и социална закрила	— Засяга ли правото на социална закрила и подходящ жизнен стандарт? Ако да, опишете как влияе /положително или отрицателно/.
Свобода на изразяване и на мнение, свобода на достъпа до информация	— Действието засяга ли свободата на изразяване на мнение, на достъпа до информация?
Участие в политическия и обществен живот Участие в културния живот, почивка, свободно време и спорт	— Действието ще има ли принос за преодоляване на социалната изолация на хората с увреждания и ще способства ли за осигуряването на равни възможности за тяхното участие в гражданската, политическата и културната област на обществения живот? Ако да, опишете по какъв начин?
Статистика и събиране на данни	— Действието включва ли обработването на лични данни? — Ще се събира ли подходяща информация, включително статистически данни, които да дадат възможност за формулиране и прилагане на политики с оглед ефективното прилагане на Конвенцията?
Равенство и забрана на дискриминация	— Действието гарантира ли принципа на равенство пред закона и ще засегне ли пряко или косвено принципа на недискриминация, равно третиране, равнопоставеност на жените и мъжете и равни възможности за всички?

<p>Жени с увреждания Деца с увреждания Равнопоставеност пред закона</p>	<p>— Как действието осигурява и насърчава равнопоставеността на жените и мъжете?</p> <p>— Как действието насърчава равните възможности за всички, независимо от техния пол, раса, етническа принадлежност, религия или убеждения, увреждане, възраст и сексуална ориентация?</p> <p>- Ще доведе ли то до рискове от гледна точка на изтезания и на нечовешко или унижително отношение или наказание?</p>
<p>Достъп до правосъдие</p>	<p>— Засегнат ли е достъпът на лицето до правосъдие?</p>
<p>Международно сътрудничество</p>	<p>— Действието зачита ли възможностите за включване и достъп на хората с увреждания до международното сътрудничество, включително и до международните програми за развитие?</p>